

Broz Tito« u Velikom Trojstvu i zgrada etnografskog postava u istom selu) unutar kojih su konstituirana četiri stalna postava – arheologija, etnologija, kulturna historija te radnički pokret i NOB. Ta disperzija djelatnosti donosi stanovite organizacijske probleme instituciji, ali se to ne odražava na koncepciji samih postava. Postavi su koncipirani na principu kronologije pojedine problematike i, iako su to možda već utvrđene metode koje poznaje moderna muzeologija, ipak još uvijek zadovoljavaju potrebe bjelovarske sredine.

Spomenutim postavama treba priključiti i muzejsku galeriju, koja provodi intenzivnu djelatnost (u prosjeku oko 12 izložbi godišnje) i koja se najviše približila zahtjevima za specijalnim, odnosno tematskim izložbama. Ipak, i ovdje postoji jedan problem: naime, iako su sve te izložbe praktično tematske, ipak se ne može govoriti o didaktičkim principima u njihovoj realizaciji, odnosno njihovoj namjeni za korisnike određene dobne ili obrazovne skupine. Jedini kriterij u pripremi neke likovne izložbe jest umjetnička vrijednost autora.

Arheološka zbirka najviše se približila onome što zovemo »tematska izložba«. Budući da arheologija obuhvaća ogromno područje iz cjelokupnog civilizacijskog nasljeđa, prezentirati ogromnu količinu materijala i istovremeno željeti da posjetilac pozitivno prihvati našu poruku (to ustvari znači obrazovati ga), vrlo je teško. Zbog toga se u planiranju izložbene djelatnosti zbirke ide za tim da se bar dvije izložbe godišnje posvete određenim segmentima arheologije, odnosno određenim obrazovnim skupinama posjetilaca. Tako su npr. u protekloj godini priredene dvije takve izložbe – **40 godina arheoloških istraživanja u sjeverozapadnoj Hrvatskoj i Dječje igračke od neolita do danas** – a odaziv posjetilaca pokazao je da smo na pravom putu. Na primjeru rada galerije i arheološke zbirke može se izvući i zaključak o strukturi korisnika muzejskih zbirki. Naime, od cjelokupne mase posjetilaca uvjerljivo odskaače grupacija školske djece i omladine, od osnovne do srednje škole. Razlog tome je vrlo jednostavan – školski programi obuhvaćaju gotovo sve teme koje se pojavljuju kroz izložbenu djelatnost muzeja, te je to jedinstvena prilika da se one i praktično obrade. Iza navedene grupacije omladine slijedi odmah i publika koju čine intelektualci srednje dobi, dok je, nažalost, publika iz redova radnika zastupljena minimalno.

Za bjelovarski muzej najveći je problem animacija korisnika. Do sada uv-

riježena animacija putem medija javnog informiranja (lokalna štampa, radio i »Večernji list«) pokazala se potpuno nedovoljna. Iako smo svjesni da je tiskani materijal u vidu kataloga i propagandnog materijala (izuzetak su katalogi likovnih izložbi, koji su obično financirani namjenski izvan muzejskog budžeta) prijeko potrebnim za ovakvu vrstu djelatnosti, jednostavno nema financijskih sredstava da se to i ostvari. S obzirom da je omladina najbrojniji konzument muzejskih usluga, najprirodnije bi bilo da se planiranje djelatnosti i animacija vrši kroz nastavne planove i programe školskih institucija, ali, nažalost, sve je za sada prepušteno stihijnosti.

U okviru bjelovarskog muzeja ne postoji radno mjesto muzejskog pedagoga, već se voditelji pojedinih zbirki ili postava sami snalaze u okviru svoje stručnosti u planiranju pojedinih pedagoških sadržaja. I među navedenim voditeljima postoje znatne razlike u poznavanju pedagoške problematike, a razlog treba tražiti u nastavnom programu školske institucije koju su oni završili. Po tom pitanju u najvećoj je prednosti kustos arheološke zbirke jer su u nastavni program Filozofskog fakulteta u Zagrebu – odsjek arheologija – pedagoški predmeti (pedagogija, didaktika i sociologija) zauzimali ravnopravno mjesto sa stručnim arheološkim predmetima.

Kakav se zaključak može izvući iz svega navedenog?

Bjelovarski je muzej samo jedan od primjera da je naša zemlja općenito vrlo daleko od suvremenih načela moderne muzeologije koja se provodi u svijetu; razlozi se traže u materijalnoj krizi cijelog društva, kadrovskoj (ne)osposobljenosti muzejskih institucija i u tretiranju kulture kao sastavnog dijela našeg društva u cjelini. Ako muzejski radnik nije dobro osposobljen da prenese svoje znanje drugima, ne može se očekivati niti da posjetilac muzeja zavoli muzej, da mu muzej bude potreba i da tu svoju ljubav prema muzeju prenosi dalje. Da li će se situacija izmijeniti nabolje, ovisi prvenstveno o muzealcima i njihovom shvaćanju da su promjene nužne.

ABSTRACT

The Municipal Museum of Bjelovar in the ups and downs of life

Goran Jakovljević

The Municipal Museum of Bjelovar was founded and continued to live in a manner characteristic of most small museums in small towns that do not have the necessary working conditions. One of the main deficiencies is a general indifference towards the museum. The staff of the museum makes great efforts to attract visitors, and to make the exhibitions more interesting and more comprehensible. This is mostly the case with

temporary, thematic exhibitions from the archaeological collection. The museum plans two exhibitions per year, with themes from archaeology adapted for different age and educational levels of the visitors. Two exhibitions of this type were organized i.e. »40 years of archaeological research in North-West Croatia« and »Children's toys from the neolithic to the present day«. The most frequent visitors are school children and young people. For this reason the educational activities in the museum have to be adapted to their level through school programs and individual work. At present there is a lack of staff and funds for such activities.

● Obrazovanje u muzeju: natuknice o problemima

Durda Knežević

Muzej revolucije naroda Hrvatske, Zagreb

Primljeno: 13. 11. 1987.

Prijedlog redakcije časopisa »Informatica Museologica« da se iznova tematizira obrazovanje u muzejima treba smatrati svakako dobrodošlim, osobito ako će rezultirati nekim novim spoznajama ili, još bolje, rješenjima. No postoji skepsa glede mogućnosti da se to desi. Ponajprije valja reći da je u muzeološkoj literaturi već mnogo toga napisano o tom problemu (uzmimo npr. samo knjigu **Odgojna i obrazovna djelatnost muzeja** u izdanju Hrvatskog školskog muzeja 1980. godine). Čitajući sve te radove, koji su većinom vrlo kvalitetni, nužno se nameće misao da je gotovo sve o toj temi već rečeno. Svi problemi su uočeni i poznati, i svi su napuci kako i što činiti u pogledu obrazovanja u Muzeju već dati. Sve te spoznaje do kojih su mnogobrojni autori (pedagozi i muzealci) došli mogu se sažeti u nekoliko osnovnih teza.

- tematizirane su elementarne potrebe za odvijanje obrazovne aktivnosti u muzeju:
  - a) poseban prostor ili barem postav čiji bi barem neki dijelovi bili prilagodeni obrazovnoj djelatnosti
  - b) potrebna tehnička opremljenost;
- uočeni su problemi i potreba kadrovske ekipiranosti za bavljenje pedagoškim radom, također i potreba posebne izobrazbe za muzejskog pedagoga;
- predloženi su i posebni programi, ili barem napuci za izradu takvih, s obzirom na profilaciju svakog pojedinih muzeja;
- osviješteno je i značenje muzejskog obrazovanja za odgoj i obrazovanje čovjeka, tj. za njegovu kulturnu, intelektualnu i humanističku poziciju uopće.

Sve je razrađeno do te mjere da se na prvi pogled čini da je eto sve gotovo,

pripremljeno i muzejska edukacija i odgoj mogu početi.

No upravo u toj visokoj točki priređenosti nosilaca ove nedvojbeno nužne djelatnosti (svi se zaklinju u te principe od muzealaca, pedagoga, političara a i šire) stvar se raspada, ili rečeno ljepše, ništa od tih visoko postavljenih ciljeva nije dohvaćeno ni na razini elementarnog funkcioniranja.

Potrebno je to obrazložiti prema navedenim tezama. Ako se uzme u obzir samo stanje u zagrebačkim muzejima, malo što od temeljnih uvjeta za rad u muzejskom obrazovanju funkcionira. Na prste jedne ruke mogu se nabrojiti oni muzeji koji imaju poseban prostor predviđen za to, još je manje onih koji imaju barem dio stalnog postava konceptijski prilagođenog za obrazovnu djelatnost. Naprotiv, više je onih koji uopće nemaju stalni postav, a u mnogim muzejima u hladnijim periodima nema grijanja (sic!). U tim okolnostima, tehničku opremljenost bolje i ne spominjati.

Što se tiče kadrova, ni tu stvari ne stoje mnogo bolje. U Zagrebu npr. postoje svega dva kustosa koja se bave isključivo pedagoškim radom, na području

cijele Republike ih je tri a umjesto ikakvog komentara bolje je za komparaciju ponuditi činjenicu da u Muzeju socijalističke revolucije Vojvodine u Novom Sadu ima pet ljudi koji su isključivo na radnim zadacima muzejskog pedagoga! Uobičajeno je naime, nasuprot novosadskom primjeru, da se pedagoška služba vezuje uz propagandnu i, što je najgore, objedinjava se u jednoj osobi, što samo implicira manjkavost i poteškoće u radu oba ta segmenta. O slijedećem u nizu nužnih postupaka – izobrazbi pedagoških kadrova u muzejima (putem seminara i sl.) bespredmetno je za sada govoriti s obzirom da nisu dati temeljni uvjeti za to – tj. koga to uopće educirati ako je stanje s kadrovima (a i ne samo s njima) takvo kako je opisano? A jest.

U ovom kontekstu govorenje i pisanje, izrada posebnih programa većinom čak precizno definiranih za pojedine profile muzeja je na stanovit način fantomski posao s obzirom da se ne oslanja na stvarnost. Jer se nema na što osloniti.

Diskrepancija između lijepih referata, izlaganja, prijedloga, želja i poruka s

jedne i »surove« muzejske zbilje s druge strane upravo je predmet kojim bi se muzealci morali – i to ne samo glede naslova zadate teme – ozbiljno pozabaviti.

Oni muzeji gdje se ipak dešava kakav-takav pedagoško obrazovni rad, a našlo bi se nekoliko vrijednih primjera, mogu to zahvaliti u većoj mjeri entuzijazmu osobe zadužene za taj segment.

Nepostojanje jasno izvedenog općeg sistema rada uz nužnu materijalnu podršku pretvara sva dosadašnja i buduća postignuća u gerilu. Sva kompleksnost i kompliciranost obrazovnog rada u muzeju leži **isključivo** na leđima pola kustosa (uobičajeni pedagog – propagandist). Pa kako se to kolokvijalno kaže: tko voli nek' izvoli!

Postavlja se napokon i pitanje do koje je mjere izvedeno pretpostavljeno osvještavanje značenja muzejskog obrazovanja za odgoj i obrazovanje čovjeka uopće. Ritualno ponavljanje »mi moramo«, »trebamo«, »valjalo bi« (poznato i iz drugih sfera javnog života) ne govori tome u prilog a i ne služi ničemu. Osim kao mantra.